

STAND

STANDARDISERINGSUTVALGET FOR
NORSK DAGLIGVAREBRANSJE

Planlegge produksjon

Dette dokumentet kan inneholder hyperlenker til referansesider. Henvisningene (til dokumenter/referansesidene bak hyperlenken) vil ikke automatisk følge med dersom du velger å printe ut dokumentet.

Innhold

Planlegge produksjon	3
Fordeling av total holdbarhetstid på et produkt	3
Fastsette total holdbarhetstid på et produkt og krav til merking av denne	3
Vurdere bruk av dynamisk holdbarhet	4
Gyldige paller	4
Krav til utforming av D-pak og emballasje	5
Retningslinjer og rutiner for sporing, tilbakekalling og tilbaketrekking	10
Krav til sporing av produkter	11
Krav til sporingsinformasjon og merking	11

Planlegge produksjon

I denne delprosessen beskrives de krav, anbefalinger og retningslinjer STAND har, som kan være relevant ved planlegging og tilrettelegging for produksjon av et produkt som skal omsettes i varehandelen.

I tillegg til ferdigvaren inngår også råvarer og andre innsatsfaktorer som inngår i det ferdige produkt, samt emballasje, lastbærere/paller som brukes for transport og lagring av det ferdig produkt.

Områder som beskrives er:

- Holdbarhetskrav og mulig bruk av dynamisk holdbarhet
- Krav til paller som planlegges brukt ved palletering av produserte varer
- Krav til emballasjen som planlegges brukt på produserte varer
- Sporbarhetskrav på råvarer og innsatsfaktorer som planlegges brukt i produksjon

Fordeling av total holdbarhetstid på et produkt

Reduksjon av matsvinn er et overordnet mål i samfunnet. Matsvinn knyttet til at grenseverdier for holdbarhet mellom partene i verdikjeden passerer, utgjør en betydelig del.

Kartlegging viser at matsvinn reduseres betydelig dersom butikk og forbruker disponerer en større del av den totale holdbarhetstiden.

Det er derfor en målsetting at produsent og distributør forbruker minst mulig av tilgjengelig tid, og at mest mulig tid er eksponert mot forbruker.

Dagligvarebransjen har definert en [Tabell for fordeling av total holdbarhetstid på en vare](#) som regulerer ansvaret for, og forventninger mottaker av varer har, knyttet til holdbarhet. Netthandelsaktører med b2c salg defineres som detaljister ved fordeling av totalholdbarhet

Ved mindre overskridelser av tabellens grenseverdier forutsettes at aktørene søker løsninger som gir lavest mulig matsvinn.

Partene oppfordres til å utvikle resultattyper og samarbeide for å redusere forbruk av holdbarhetstid.

Endringslogg

23.11.2023: Netthandelsaktører med b2c salg defineres som detaljister ved fordeling av totalholdbarhet
:

Fastsette total holdbarhetstid på et produkt og krav til merking av denne

Ansvaret for å fastsette type holdbarhetsmerking og total holdbarhetstid ligger hos produsent. Holdbarhetstiden regnes fra produktet er salgsklart, f.eks. fra etter at produktet er ferdig modnet og kontrollert.

Produktets faktiske holdbarhetstid påvirkes av en rekke forhold, primært råvarens egenskaper og ekstern påvirkning.

Produsent oppfordres til å vurdere om dynamisk holdbarhetsmerking kan praktiseres.

Dette innebærer at total holdbarhetstid utvides når forholdene gir anledning til dette.

Antall «stemplingsdager» kan derfor på enkelte produkter være flere enn antall holdbarhetsdager.

I følge Mattilsynet, er bruk av dynamisk holdbarhet innenfor dagens regelverk.

Merking

Emballasjen (F-pak og D-pak) skal merkes i henhold til produsentens valg av type holdbarhetsmerking og total holdbarhetstid.

Vurdere bruk av dynamisk holdbarhet

«Utgått på dato» er den viktigste årsaken til matsvinn i verdikjeden. En mer fleksibel holdbarhetsmerking i løpet av året vil kunne bidra til å redusere matsvinn.

Holdbarhet påvirkes av en rekke forhold som kan variere. Det er anledning til å angi økt holdbarhetstid i perioder eller for batcher. Dette betegnes som «dynamisk holdbarhet». I praksis betyr det at total holdbarhet utvides når forholdene gir anledning til det.

Leverandør bør informere kunden dersom dynamisk holdbarhet tas i bruk.

I følge Mattilsynet er bruk av dynamisk holdbarhet innenfor dagens regelverk: *«Det er produsenten som vurderer og setter holdbarhetsdato på matvaren. Produsentene kjenner til råvarene og prosessene som er brukt. Holdbarhetstiden skal settes ut fra vanlige og realistiske betingelser for transport, oppbevaring og salg. Dette er ikke til hinder for at produsentene kan ta hensyn til at det også kan være ulike ytre betingelser for matvarenes holdbarhet. I praksis setter produsentene ofte holdbarhetstiden ut fra de mest krevende, men realistiske betingelsene i løpet av året. Så lenge virksomheten har full kontroll og oversikt over betingelsene, er det ikke noe i veien for at de kan sette ulik holdbarhet gjennom året for samme produkt. Det vil si at matvarene gis en holdbarhet som er tilpasset sesong, temperatur og andre forutsetninger.»*

Mer informasjon finnes her:

http://www.mattilsynet.no/mat_og_vann/merking_av_mat/generelle_krav_til_merking_av_mat/holdbarhetsmerking_paa_matvarer.2711

Eksempler som ved bruk av dynamisk holdbarhet bør gi flere dagers holdbarhet enn det som ofte er praksis i dag:

- *Forskjellig temperatur gjennom året*

For å gjøre en realistisk vurdering tar produsent utgangspunkt i at produktene blir oppbevart i normal ute/romtemperatur i kortere tidsrom gjennom verdikjeden, for eksempel ved omlastning, varepåfylling i butikk, i forbrukernes handlevogn, ved transport hjem fra butikken og i hjemmet (inn og ut av kjøleskapet og oppbevaring på kjøkkenbordet). I sommerperioden er ute/romtemperaturen høyere og har dermed større påvirkning på holdbarheten. For å gjøre en realistisk vurdering tar man da ofte høyde for forutsetningene i sommerperioden og fastsetter holdbarhetstiden ut fra dette, og samme holdbarhetstid blir normalt brukt hele året.

- *Forskjellig holdbarhet basert på ulik teknologi*

Bedrifter kan ha ulike produksjonsmetoder og/eller hygienestandarder. For å gjøre en realistisk vurdering tar man utgangspunkt i den teknologien som gir kortest holdbarhetstid.

- *Forskjellig holdbarhet på råvarene*

Forskrift(er) eller interne regler fastsetter at man kan bruke råvarer som er opptil x dager «gamle» fra et gitt tidspunkt i produksjonsprosessen. Da fastsettes holdbarheten ut fra at man bruker x dager gammel råvare hver gang. Dette til tross for at man ofte bruker ferskere råvare enn x dager.

- *Forskjellig råvarekvalitet*

Råvarekvalitet kan variere naturlig i løpet av et år, og i noen tilfeller kan dette påvirke holdbarhetstiden. For å gjøre en realistisk vurdering, tar man utgangspunkt i den råvaren som har kortest holdbarhet, og benytter normalt samme holdbarhetstid på de ferdige matvarene gjennom hele året.

Dynamisk holdbarhet og EPD-basen

Det er ikke behov for noen endringer i EPD-basen for å ta i bruk dynamisk holdbarhet.

Det er produktets **korteste holdbarhet** i løpet av året som leverandør skal melde inn til EPD-basen.

Gyldige paller

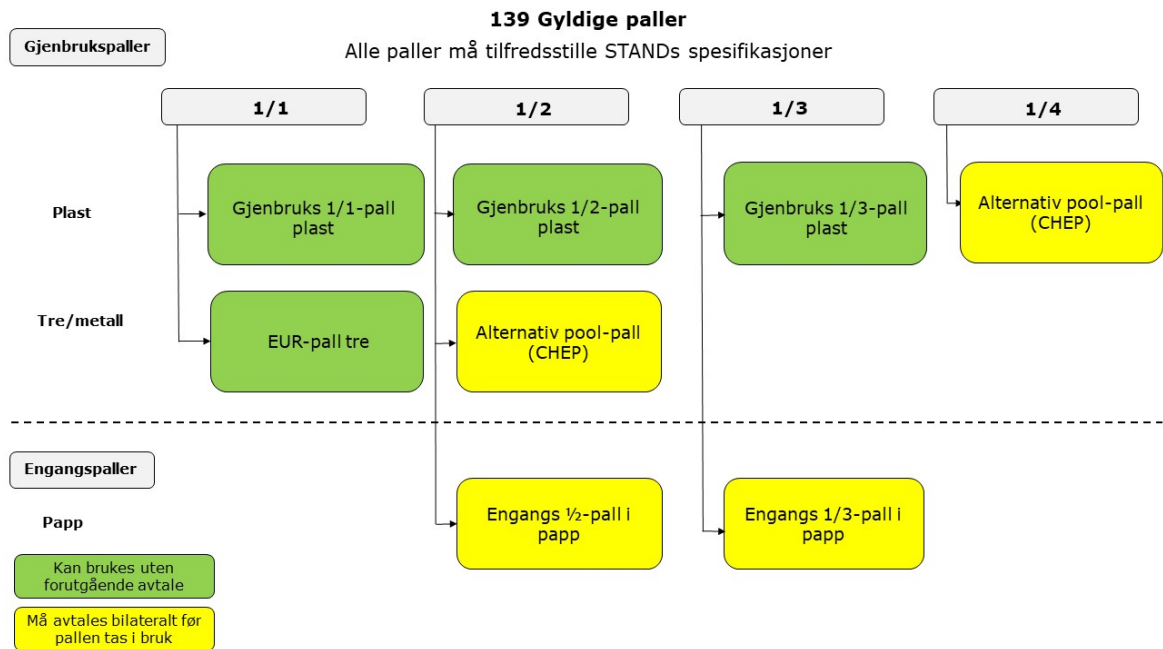

Fig. 217

[Her er en animasjon](#) som viser hvilke paller som er godkjent til bruk i varedistribusjonen.

Kravspesifikasjoner kan lastes ned her:

[Krav til godkjente Europaller](#)

[Kravspesifikasjon gjenbruks 1/1 pall i plast](#)

[Kravspesifikasjon gjenbruks 1/2 pall i plast](#)

[Kravspesifikasjon gjenbruks 1/3 pall i plast \(fra NLP\)](#)

[Kravspesifikasjon for gjenbruks 1/4 pall i plast](#)

[Kravspesifikasjon gjenbruks 1/2 pall i tre](#)

[Kravspesifikasjon for 1/3 og 1/2 engangspall i papp](#)

Krav til utforming av D-pak og emballasje

D-pak er den enheten som detaljist kjøper.

D-pak forekommer i ulike former, som kartong, gjenbrukskasse/pallboks, samlekartong og lignende.

Den viktigste oppgaven til D-pak er å sikre F-pak fra den er produsert til den står ferdig eksponert i en detaljisthulle.

Antall F-pak i en D-pak fastsettes av produsent, fortrinnsvis i dialog med distributør/kjede.

D-pak skal være tilpasset [modulsystemet](#), slik at plukk og samlastning kan foregå rasjonelt.

Fyllingsgrad skal beregnes. [Dette er beskrevet i fyllingsgrad.](#)

D-pak må være konstruert slik at den tåler belastningen som kreves i verdikjeden.

Automatlagre krever at D-pak må være godt emballert så den kan løftes, stables, klemmes og håndteres med forskjellige mekaniserte anordninger, se [Automatlager hos distributør – økt forståelse av depalleteringsprosess](#).

Krav til utforming og emballasje

Når D-pak utformes må det tas utgangspunkt i modulsystemet.

Det innebærer at D-pak optimalt ikke skal være mindre enn 100 x 150 mm, og ikke større enn 400 x 600 mm.

Eksempel på beste praksis:

Modultilpasset D-pak.

Fig. 252

Eksempel på en ikke egnet D-pak

D-pak er ikke modultilpasset.

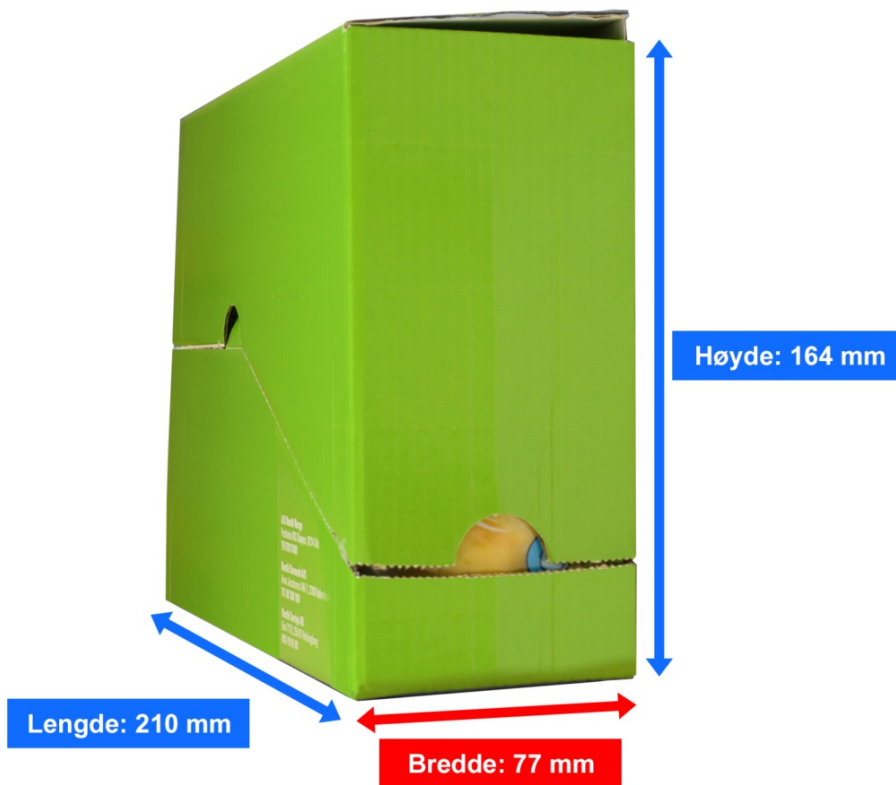

Fig. 253

Størrelsen på D-pak må ta hensyn til hylleplassens mål for den aktuelle produktgruppen. Kortsiden på D-pak skal være front, der dette er hensiktsmessig.

Det må finnes en enkel og tydelig åpningsanvisning, gjerne med illustrasjon.

Emballasjen må kunne åpnes uten å bruke kniv.

Når F-pak eksponeres i D-pak bør minst mulig av D-pak-emballasjen synes i front.

D-pak skal ikke veie over 15 kg.

D-pak skal være i gjenvinnbar papp eller eventuelt plast.

Eksempel på en ikke egnet D-pak

Lokk/plastfilm mangler, som kan medføre at F-pak faller ut under intern-transport.

Fig. 254

Plastkasser – samtlige varianter – må ta høyde for å fungere ved automathåndtering.

D-pak må være formstabil.

Eksempel på beste praksis

D-pak er formstabil.

Fig. 255

Eksempel på beste praksis

Formstabile D-pak som slutter tett om innholdet, og er sterke nok til ikke å deformeres.

Tåler belastning ved inntransport (2 paller i høyden), samt håndtering gjennom verdikjeden.

Fig. 256

Eksempel på en ikke egnet D-pak

Ikke formstabil. Tåler ikke belastning ved inntransport (2 paller i høyden), eller håndtering gjennom verdikjeden.

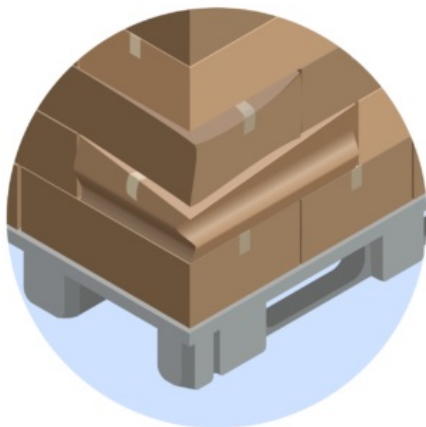

Fig. 257

D-pak som kun er emballert i plastfolie skal ha brett/trau under.

Eksempel på beste praksis

D-pak på brett/trau med plast rundt.

Fig. 258

D-pak skal ha rette sider.

Eksempel på beste praksis

D-pak med rette sider.

Fig. 255

Lim-kvalitet og mengde lim på D-pak må være slik at limte flater ikke løsner.

Eksempel på beste praksis

Lim-kvalitet og mengde lim er slik at limte flater ikke løsner.

Fig. 259

Konstruert eksempel på en ikke egnet D-pak

For lite lim/for få lim-punkter medfølger at klaffer spriker med påfølgende stans i automatanlegg.

Fig. 259

D-pak skal være stablebar og «ører» skal kun brukes der det er nødvendig i forhold til stabilitet

Må «ører» likevel brukes, skal disse ikke være over 5mm, og skal ikke brukes i kombinasjon med mellomleggsplater.

D-pak skal ikke ha løst lokk

Lokk må være festet til trau/brett på en slik måte at det ikke løsner under håndtering. Det anbefales at det brukes lim-punkter eller en form for låsmekanisme.

D-pak skal ha et tyngdepunkt i forhold til grunnflate som gjør at den kan håndteres på transportbånd.

Forholdet høyde/bredde bør være under 1,7 for å sikre at varene ikke faller under internttransport i automatlager.

Eksempel på beste praksis

Forholdet høyde/bredde er under 1,7.

Fig. 252

Eksempel på en ikke egnet D-pak
 Forholdet høyde/bredde er over 1,7 som gjør at D-pak kan falle under intertransport.

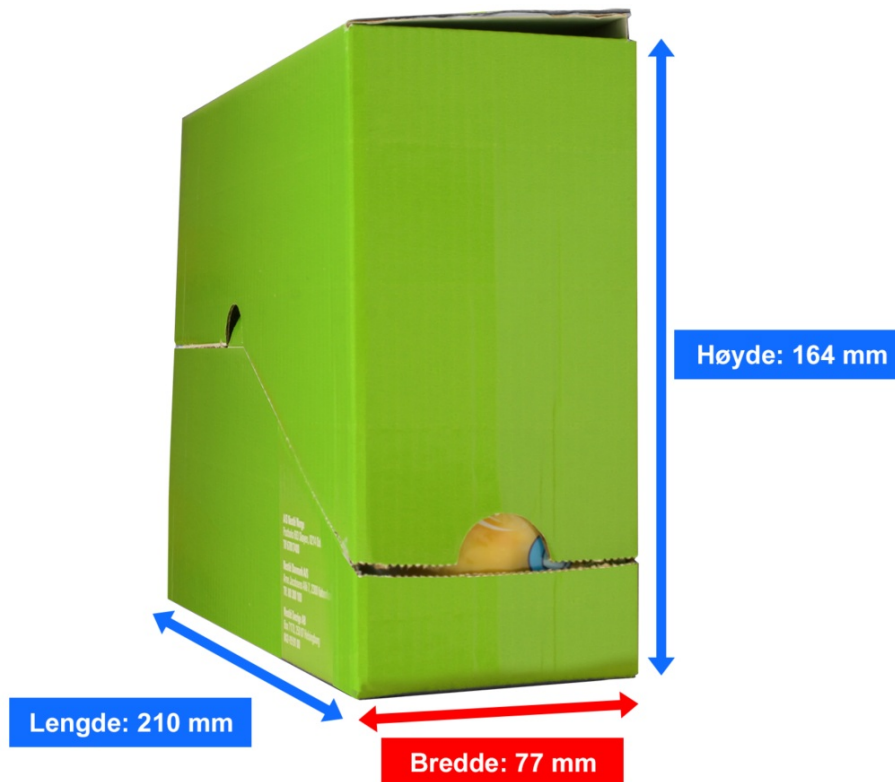

Fig. 253

Eksponeringsfront på D-pak skal ikke være under 30 mm uavhengig av hvilken løsning som velges.

Selgende informasjon på F-pak skal være synlig.

Emballasjens bæreevne

Under utforming av produkt og emballasje må det tas hensyn til at yttermålene for ferdig D-pak, brett og annet, under belastning av ovenpå-liggende produktemballasje, pga. buling, ligger innenfor marginen. I praksis kan denne være fra 0,5 til 1,0 cm.

Optimal transport forutsetter utnyttelse av transportsystemenes lastekapasitet (vekt og høyde).

Emballasjen skal som hovedregel minimum kunne bære en tilsvarende pall (2 identiske paller) uten at det oppstår brekkasje eller klemskader ved transport og lagerhåndtering.

Unntak fra dette skal spesifiseres og merkes på pallen.

Metode for beregning av bæreevne er beskrevet i [Topplastmerkingssystemet](#)

Emballasjen skal tåle samlastning med andre varer for frakt ut i detaljist, på en rasjonell måte.

Fig. 261

For å oppnå bransjens felles målsetting om en effektiv vareflyt, redusert negativ miljøpåvirkning, fremmet salg og redusert svinn, er det viktig å ha fokus på:

- Topplast
- Stablebarhet
- Modultilpasning

Spesielt for Gjenbrukskasser/pallbokser

I utgangspunktet ønskes D-pak i papp, eller i kombinasjon med plast.

Gjenbrukskasser er et alternativ til D-pak i bølgepapp, men skal avtales bilateralt.

Spesielt for Samlekartonger

Bruk av samlekartonger minimeres og skal avtales bilateralt.

Samlekartong aksepteres i de tilfeller der D-pak løsning ikke er mulig fordi D-pak ikke tilfredsstiller kravene til styrke, stabilitet eller størrelse og der bruk av mellomleggsplate på pall ikke er mulig.

Samlekartong må merkes slik at den tydelig skiller seg fra D-pak, og skal ikke veie mer enn 15 kg.

Retningslinjer og rutiner for sporing, tilbakekalling og tilbaketrekking

STAND har i sitt rammeverk definert retningslinjer, anbefalinger og beste praksis for hvordan produkter skal omsettes i distribusjonskjeden, og hvordan informasjon om dette skal utveksles mellom partene.

Sentralt i dette er hensynet til forbruker og hans forventning til trygg mat.

Retningslinjene for sporing, tilbakekalling og tilbaketrekking definerer ikke kvalitetskrav til maten, men beskriver hvilke rutiner og prosesser bransjen har etablert for å begrense eventuelle skadevirkninger om det skulle inntreffe en hendelse eller krise knyttet til et produkt.

Beste praksis

Retningslinjene beskriver beste praksis på området.

Ved å følge STAND sitt rammeverk vil retningslinjene være oppnåelig for alle involverte parter.

Noen viktige forutsetninger for beste praksis.

- Rutiner og prosesser må være enkle, forutsigbare og intuitive
- Produkter og leveranser/lastbærere må merkes på en omforent, standardisert og korrekt måte slik at de kan spores gjennom verdikjeden.
- Produktinformasjon må være registrert i Tradesolution EPD
- Detaljert sporingsinformasjon må utveksles digitalt mellom partene, og følge produktene gjennom verdikjeden.
- Tiltak må skje raskt når en hendelse eller krise inntreffer

Ved at en samlet bransje følger STAND sitt rammeverk fullt ut ivaretas forbrukernes krav og forventning til trygg mat.

Målsetting for retningslinjene

Retningslinjene har som mål «Å bidra til å oppfylle forbrukernes forventninger til trygge produkter».

Målgruppe for retningslinjene:

- Alle som kan eller vil bli involvert i en eventuell tilbakekalling eller tilbaketrekking
- Alle som er involvert i produksjon eller merking av produkter og emballasje som omfattes av retningslinjene

Produkter/områder som retningslinjene gjelder for:

- Anbefales benyttet på matvarer og non-food produkter, unntatt legemidler.
- Innsatsvarer, planter, dyr eller næringsmidler
- Materialer og gjenstander som er bestemt til å komme i kontakt med, eller kan ha innvirkning på innsatsvarer eller næringsmidler.

Legemidler er unntatt fra retningslinjene. Her henvises det til eget regelverk, ikke beskrevet her.

Enkelte typer næringsmidler kan være pålagt ytterligere krav om sporing fra myndighetene utover hva som er beskrevet her. Eksempel er EUs nye tobakksdirektiv (EU 2014/40) som skjerper krav til sporbarhet på tobakksprodukter, men som ikke er beskrevet her.

Krav til sporing av produkter

Lovverket krever at den enkelte bedrift skal ha systemer for å kunne dokumentere hvilke produkter som er kjøpt fra den enkelte leverandør, og hvilken kunde som har kjøpt bedriftens ferdigvarer.

Dette inkluderer også råvarer og andre innsatsfaktorer som er omfattet av lovverket.

Det er ikke krav i lovverket til hvilke typer systemer som skal brukes til dette.

Bedrifter kan praktisere mer omfattende systemer for sporing enn hva minimumskravene i lovverket pålegger, men dette er enten basert på selvpålagte krav eller avtaler med, og pålegg fra avtalepartene.

Sporing innebærer å kunne følge den fysiske varestrømmen. Dette omtales gjerne som kjedesporbarhet, og forutsetter at alle aktører oppfyller kravene og følger retningslinjene for sporing.

Med sporing legges til grunn lovverkets krav til at alle parter skal kunne spore sine produkter ett ledd fremover og ett ledd bakover i verdikjeden.

Sporing ett ledd fremover:

Dette betyr til den adresse produktene er levert til.

Et fakturasystem som inneholder informasjon om varenummer/varenavn, kundenummer/kundenavn og fakturadato er tilstrekkelig for å kunne spore ett ledd framover i verdikjeden.

Hvis bedriften har et partibegrep, bør dette være inkludert i fakturaen, pakkseddelen og lignende, eller at bedriftens eget ekspedisjonssystem er direkte knyttet mot fakturaen.

Sporing ett ledd bakover:

Dette betyr den adressen produktene er levert fra.

Bedriften må føre en logg på mottatte produkter som beskriver hvilke produkter som er kjøpt fra hvem og i hvilken kvantitet på dato.

Dersom adressene for hvor produkter leveres fra eller leveres til ikke er i samsvar med det juridiske eierskapet til produktene og fakturagangen, bør dette avtales separat mellom partene.

Krav til sporingsinformasjon og merking

Sporingsinformasjonen har som hovedformål å legge et grunnlag for effektiv sperring, tilbaketrekking eller tilbakekalling av produkter.

Sentral sporingsinformasjon er:

- GTIN (Global Trade Item Number) – Unik identifikasjon av produkter
- GLN (Global Location Number) – Unik identifikasjon av aktører, hentesteder, leveringssteder oa.
- SSCC (Serial Shipping Container Code) – Unik identifikasjon av lastbærere/paller
- Batch-/lot nummer – Et entydig partibegrep, definert av leverandør/producent
- Holdbarhetsdato – Enten *Best før* eller *Siste forbruksdag*

Det er et krav at produktene merkes for å muliggjøre sporing.

Merkingen må være påført produktets emballasje og være leselig.

For ferdigvarer omsatt mellom leverandør og distributør/detaljist gjelder følgende:

Informasjon som skal være merket:

- Leverandørens navn
- Varebetegnelse
- Varenummer identifisert med et GTIN.
- Best før dato/siste forbruksdag dersom det er krav om dette
- Batch/Lot-nummer dersom det er krav om dette

Lastbærer (for eksempel pall) skal være merket med SSCC.

Avsender skal i sitt system ha oversikt over hvilken mottaker produktet er sendt til, og likeledes skal mottaker ha oversikt over hvilken avsender produktet er mottatt fra. Både avsender og mottaker skal være identifisert med GLN.

Avsender skal registrere i sitt system:

- Mengde som er sendt
- Forsendelsesdato
- Mottaksdato (hvis denne er kjent)

Mottaker skal registrere i sitt system:

- Mengde som er mottatt
- Forsendelsesdato (hvis denne er kjent)
- Mottaksdato

For råvarer og andre innsatsfaktorerer gjelder følgende:

- GTIN skal brukes for identifikasjon av innsatsfaktor/råvare dersom dette finnes
- GLN skal brukes for identifikasjon av leverandører av avsender dersom dette finnes

Mer om sporingsinformasjon og hvordan produktet kan spores i verdikjeden er beskrevet her [Anbefalt sporingsmetode i verdikjeden.](#)